

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології

Кафедра селекції, насінництва і генетики

**МАТЕРІАЛИ І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**“СУЧАСНІ НАПРЯМИ ТА ДОСЯГНЕННЯ СЕЛЕКЦІЇ І
НАСІННИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР”,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 75-РІЧЧЮ ЗАСНУВАННЯ КАФЕДРИ
СЕЛЕКЦІЇ, НАСІННИЦТВА І ГЕНЕТИКИ**

15 травня 2023 року

ПОЛТАВА – 2023

УДК 631.527: 631.53

Сучасні напрями та досягнення селекції і насінництва сільськогосподарських культур: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої 75-річчю заснування кафедри селекції, насінництва і генетики / Редкол.: М.М. Маренич (відп. ред.) та ін. Полтава: ПДАУ, 2023. 199 с.

У збірнику тез наведено результати наукових досліджень науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету, а також здобувачів та науковців науково-дослідних установ НААНУ та закладів вищої освіти МОН України.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Маренич М.М. – директор навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології, професор кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Тищенко В.М. – завідувач кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Білявська Л.Г. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Кулик М.І. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, д. с.-г. н., професор;

Баган А.В. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Шокало Н.С. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Криворучко Л.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н.;

Юрченко С.О. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н., доцент;

Рибальченко А.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н.;

Барат Ю.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н.;

Четверик О.О. – ст. викладач кафедри селекції, насінництва і генетики, к. с.-г. н.;

Рожко І.І. – ст. викладач кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор філософії.

Рекомендовано до друку засіданням вченої ради Навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології ПДАУ, протокол №10 від 19 травня 2023 року.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ У СЕЛЕКЦІЇ РОСЛИН

Тищенко В.М., Криворучко Л.М., Дубенець М.В., Колісник А.В. ІСТОРІЯ І СЬОГОДЕННЯ СЕЛЕКЦІЙНОГО ЦЕНТРУ ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	9
Білявська Л.Г. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ НАУКОВОЇ ЛАБОРАТОРІЇ СЕЛЕКЦІЇ, НАСІННИЦТВА І СОРТОВОЇ АГРОТЕХНІКИ СОЇ В ПДАУ МОН УКРАЇНИ	11
Барилко М.Г., Захаренко В.А. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА СЬОГОДЕННЯ В СЕЛЕКЦІЇ ГОРОШКУ ПОСІВНОГО (ЯРОГО) НА ПДСГДС ІМ. М.І. ВАВИЛОВА ІС І АПВ НААН	14
Білявська Л.Г., Білявський Ю.В. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СЕЛЕКЦІЇ СОЇ ТА ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ НА ПОЛТАВЩИНІ	17
Головаш Л.М., Роговий О.Ю. КОЛЕКЦІЯ ТЕХНІЧНИХ КУЛЬТУР УСТИМІВСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ РОСЛИННИЦТВА - ЕТАПИ СТВОРЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ	19
Самородов В.М., Поспелов С.В., Глущенко Л.А., Куценко Н.І. ЛІДІЯ ШЕЛУДЬКО (1937-2019): ІМ'Я В ЛІТОПИСІ СЕЛЕКЦІЙНОЇ НАУКИ УКРАЇНИ	22
Алдошин А.В., Білявська Л. Г. КАЛАШНИК МИКОЛА СТРАТІЙОВИЧ – МУЖНЯ І ПОРЯДНА ЛЮДИНА, ХОРОШИЙ ОРГАНІЗАТОР І НАУКОВИЙ КЕРІВНИК	26
Торбанюк М.В. ІСТОРІЯ ПОХОДЖЕННЯ ТА СЕЛЕКЦІЙНІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРИ ПОМІДОРА	27
Харченко Ю.В., Кочерга В.Я. СТАНОВЛЕННЯ ТА СЬОГОДЕННЯ СЕКТОРУ КОРМОВИХ КУЛЬТУР УСТИМІВСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	30
Єгоров Д.К., Циганко В.А., Єгорова Н.Ю. ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЕФЕКТУ ГЕТЕРОЗИСУ У ЖИТА ОЗИМОГО	33
Коваленко Н.П., Поспелова Г.Д., Шерстюк О.Л. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СЕЛЕКЦІЇ ГЛАДІОЛУСА	35
Білявська Л.Г. ШЛЯХ ВИДАТНОГО СЕЛЕКЦІОНЕРА З СОЇ (до 117-річчя з дня народження селекціонера Анастасії Кирилівни Лещенко)	38
Косенко Н.П. ПЕРСПЕКТИВНІ СОРТИ ТОМАТУ ПРОМИСЛОВОГО ТИПУ	40

Біленко О.П., Філатова Н.Ф. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА РОБОТИ ВЕСЕЛОПОДІЛЬСЬКОЇ ДОСЛІДНО- СЕЛЕКЦІЙНОЇ СТАНЦІЇ	43
Кулик М.І., Рожко І.І. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНИХ НАУКОВИХ ТЕМАТИК З ВИВЧЕННЯ РОСЛИННОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО РЕСУРСУ	47
Левченко Л.П., Біленко О.П. ПРО ВИЗНАЧНОГО УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЕКЦІОНЕРА ПЕТРА ПЕТРОВИЧА ШУДРЮ (1936-2015 рр.)	49
Опара Н.М. ІСТОРИЧНІ ДОСЯГНЕННЯ СЕЛЕКЦІЙНОЇ СПРАВИ НА ПОЛТАВЩИНІ	51
Шакалій С.М., Словцова В.Д. НАРОДНОГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ КОНОПЛІ ЗВИЧАЙНОЇ (<i>Cánnabis satíva</i>)	53
Марініч Л.Г., Жукова В.М., Клименко А.Ю. СОРГО – УНІВЕРСАЛЬНА КУЛЬТУРА	56

**СЕКЦІЯ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ.
ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ МЕТОДІВ У ТЕХНОЛОГІЯХ
СЕЛЕКЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ПОЛЬОВИХ КУЛЬТУР**

Макаова Б.Є., Тищенко В.М., Криворучко Л.М. СТРОКИ СІВБИ ЯК ВАЖЛИВИЙ СЕЛЕКЦІЙНИЙ ПРИЙОМ ПРИ ДОБОРАХ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ТА АНАЛІЗІ ЗРАЗКІВ РІЗНОГО ГЕОГРАФІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ	58
Чернобай С.В., Рябчун В.К., Мельник В.С., Капустіна Т.Б., Щеченко О.Є. УРОЖАЙНІСТЬ ТРИТИКАЛЕ ЗА ПІЗНЬООСІННЬОГО ПОСІВУ	60
Чернуський В.В., Бровко С.М., Климчук С.С. ПРІОРИТЕТНІСТЬ НАПРЯМІВ ДОБОРУ ЗА МОРФОТИПАМИ БЕЗЛИСТОЧКОВИХ (ВУСАТИХ) АБО ЛИСТОЧКОВИХ ФОРМ ГОРОХУ ПОСІВНОГО В УМОВАХ ЗМІНИ КЛІМАТУ	63
Чернобай Л.М., Понуренко С.Г. ГОСПОДАРСЬКА ЦІННІСТЬ ТА АДАПТИВНІ ВЛАСТИВОСТІ СТВОРЕНИХ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ	66
Лозінський М.В., Устинова Г.Л., Самойлик М.О. ОСОБЛИВОСТІ УСПАДКУВАННЯ В F1 ДОВЖИНИ ГОЛОВНОГО СТЕБЛА ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ ЗА ГІБРИДИЗАЦІЇ СЕРЕДНЬОРОСЛИХ СОРТІВ	69
Міленко О.Г., Куценко О.М., Міленко Є.Г. СОРТОВІ РЕСУРСИ СОРГО ЗЕРНОВОГО	71

Національної академії аграрних наук України нараховував більше восьмидесяти нових сортів і гібридів різних сільськогосподарських культур, 23 з яких на 2014 рік перебували в Реєстрі сортів рослин України.

Серед яких класичні сорти:

- буряк кормовий Полтавський білий;
- гарбуз кормовий Гібрид 72;
- конюшина лучна Полтавська 75;
- люцерна посівна Зайкевича;
- озима вика Полтавська 25;
- стоколос безостий Полтавський 30.

А також перспективні нові сорти:

- буряка кормового Полтавський 71;
- вики озимої Лебедина пісня, Ювілейна;
- вики ярої: Гібридна 85, Гібридна 97;
- люцерни Віра, Лідія, Полтавчанка;
- стоколосу безостого Полтавський 5, Полтавський 52.

Список літературних джерел

1. Особистість С.Ф. Третякова в формуванні засад сучасного екологічного землеробства. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої пам'яті С.Ф. Третякова (м. Полтава 13-14 травня 2014 р.)* / За редакцією А.В. Кохан, Г.В. Колісник. Полтава, 2014. 125 с.

2. 130 років служіння науці. Збірник наукових праць, присвячений 130-річчю з дня заснування Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції імені М.І. Вавилова. м. Полтава, 2014. 150 с.

НАРОДНОГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ КОНОПЛІ ЗВИЧАЙНОЇ (*Cánnabis satíva*)

Шакалій С.М., доцент кафедри рослинництва, к. с.-г. н., доцент
Словцова В.Д., здобувач СВО бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Коноплі – одна з найдавніших сільськогосподарських культур, яку використовує людство.

Мотузка, шнур, тканина, полотно, сумки. Це не єдині вироби, які виготовляють з конопляних волокон з давніх часів. Сьогодні коноплі використовують у промисловості, будівництві, сільському господарстві та харчовій промисловості [1].

Наразі у світі існують сотні фізично та технічно різних сортів канабісу. Це пов'язано як із зусиллями селекціонерів, так і з широким розповсюдженням канабісу по всьому світу.

Медичний канабіс – це різновид канабісу, який за допомогою хімічних речовин (певних канабіноїдів) може позитивно впливати на нервову систему людини (наприклад, зменшувати хронічний біль і спазми), але без наркотичного ефекту [2].

Канабіс має довгу історію використання в медицині. Канабіноїди, що містяться в канабісі, мають низку медичних переваг і можуть допомогти в лікуванні широкого спектру захворювань.

Наприклад, ТГК (δ -9-тетрагідроканабінол) – канабіноїд, корисний для лікування таких симптомів, як біль, нудота і втрата апетиту, пов'язаних з побічними ефектами раку та інших видів лікування. Однак вживання ТГК може призвести до небажаних побічних ефектів, таких як збудження та галюцинації. CBD (канабідіол) – це ще один канабіноїд, що має антибактеріальні, протизапальні та антидепресивні властивості. Він може допомогти в лікуванні цілої низки захворювань, включно з епілепсією, депресією і тривожністю [3].

Крім того, канабіс можна використовувати для лікування різних фізичних і психічних захворювань, таких як біль, запалення, глаукома і ревматоїдний артрит. Однак перш ніж використовувати канабіс для лікування, необхідно проконсультуватися з лікарем і дотримуватися відповідного дозування і режиму прийому.

Конопля має багато використань в різних галузях. Довгі волокна також використовуються для виготовлення мотузки, шпагату, брезенту та кабельного наповнювача. Це волокно має високу ринкову ціну, але короткі волокна також використовуються. Компанія “Velam” виробляє ортопедичні матраци з конопель і додає інші компоненти, наприклад, морську траву. Існують матраци для дітей і дорослих, які, по суті, абсолютно різні [1].

Костриця також користується великим попитом. Вона використовується в будівництві та ізоляції будинків (для виготовлення цегли та стінових панелей зі спресованих матеріалів), меблів і навіть як матеріал для опалення приміщень. Якщо фермери самі сіють, збирають і переробляють сировину, вартість такої продукції може бути знижена вдвічі порівняно зі звичайною [4].

При посіві у великих кількостях кожен новий сорт висівається тільки після державного сорто випробування. Коли коноплі дозрівають, починається час збору врожаю. Цей процес варіюється залежно від виду рослини.

Ще одна популярна сфера використання конопель – харчова промисловість. Однією з компаній, що активно працюють у цьому секторі, є “Desnaland”, яка закуповує сировину і виробляє натуральні продукти. Компанія виробляє три види олії: конопляну, лляну та гарбузову. Вона також виробляє три види борошна і клітковини. Виробляє конопляний і гарбузовий протеїни. Обидва вони чисті та з натуральними ванільними й шоколадними добавками. У майбутньому існують можливості для виробництва батончиків, снєків і халви, оскільки є технічні навички виготовлення солодошів [1].

Законопроект, поданий до Верховної Ради наприкінці грудня, проводить відмінність між медичними та промисловими коноплями, причому для однієї категорії потрібно багато формальностей і процедур, тоді як в іншій категорії правила гри обґрунтовані, роз'яснені та зрозумілі. Ця класифікація заснована виключно на вмісті ТГК, саме тому коноплі колись класифікували як наркотик. Згідно з пропозицією авторів, коноплі з вмістом ТГК 1 % і менше є технічними коноплями, а коноплі з вмістом ТГК понад 1 % – лікарськими коноплями [2].

За словами Дмитра Шерембея, правозахисника і голови Координаційної ради "100 % життя СО", основна мета закону – легалізація лікарських засобів на основі канабісу, але він також наведе лад у сфері промислових конопель і спростить ведення цього бізнесу. Насправді всі коноплі тісно пов'язані між собою. ТГК не завжди потрібен для медичних цілей, а інший інгредієнт, канабідіол, часто використовується в лікувальних цілях. Однак ідеальної формули складу інгредієнтів ще не винайдено [1].

Багато людей досі вірять у міф про те, що канабіс – це винятково шкідливий продукт, який використовують тільки наркомани. Це відверта брехня, нав'язана антинаркотичною пропагандою і популярною культурою. Імовірно, люди й самі дотримуються такої думки, оскільки до канабісу частіше ставляться як до легкого наркотику, ніж як до промислової культури. Незважаючи на популярність куріння канабісу, ця рослина є скарбом для будь-якої людини. Сьогодні на ринку представлено понад 35000 продуктів, виготовлених із листя, суцвіть та інших частин рослини. Цікаво, що у виробництві використовуються тільки промислові коноплі. Це рослина з мінімальним вмістом психотропних компонентів або взагалі без них. Рівень вмісту тетрагідроканабінолу (ТГК) ніколи не перевищує 1 % і рідко перевищує 4 %; навіть вміст ТГК у 4 % немає особливого впливу на свідомість людини [3].

Тому коноплі універсальний продукт, який можна використовувати практично у всіх галузях промисловості. Коноплі – це не легкий наркотик, а рятівник людства, оскільки це чиста сировина, що не забруднює навколишнє середовище. Завдяки екологічним властивостям конопель люди можуть скоротити вирубку лісів, поліпшити якість повітря і побудувати більш міцні будинки. Необхідно розвивати виробництво конопель; вирощувати і переробляти коноплі на багато простіше і дешевше, ніж звичайні сільськогосподарські культури [2].

Список літературних джерел

1. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3173980-biznes-na-onoplakh-vid-zaboroni-do-peredovoi-galuzi.html>
2. <https://arnika.organic/ua/#about>
3. <https://ukrainer.net/konopli/>
4. <https://cannaseeds.ua/chto-delaut-iz-konopli/>